

DOI 10.29254/2077-4214-2022-2-1-164-293-300

UDC 378.147:616-092

Babenko V. I., Starchenko I. I., Fylenko B. M., Royko N. V., Nikolenko D. Ye.

CHALLENGES OF TEACHING PATHOMORPHOLOGY IN WARTIME

Poltava State Medical University (Poltava, Ukraine)

borysfylenko@gmail.com

In the current state of wartime in Ukraine, there is a forced correction of forms of education in educational institutions, which has negative consequences, especially for motivating the education of students and their psychological state in general. During the COVID-19 pandemic, the first wave of declining student motivation to actively and persistently acquire new information was noticeable. Therefore, one of the priority areas of work with students during distance learning is their motivation, which requires high organizational skills of research and teaching staff with proper coordination of learning with an individualized approach to each student to ensure interest in the subject. To organize the educational process, each graduate can obtain complete information on the subject «Pathomorphology» on the Department of Pathological Anatomy with a sectional course website and in the university's repository. With the introduction of martial law in the country, distance education has undergone radical changes due to the psychological state of the population, in particular, students, their motivation, uncertainty about the future, and limited access to educational resources. The hostilities led to a rather deep psycho-emotional shock, which had a wave-like course – from emotional arousal to complete depression and exhaustion with the development of post-traumatic stress disorder. As a result, the motivation to study and work has decreased significantly among students, researchers, and teaching staff. Therefore, wartime conditions should be considered not only the lack of material resources, technical support and access to Internet resources but also the psychological state of applicants and researchers and teaching staff. The combination of the influence of a significant number of negative factors has adverse consequences for the student's full mastery of medical science, which encourages the search for new methods of teaching and mastering the basics of psychological pedagogy.

Key words: wartime, educational process, distance learning, psychological pedagogy.

Introduction. Medical education is one of the essential educational segments in Ukraine and worldwide. Higher medical education includes many new requirements for academic and research staff of higher education institutions and students. To increase the competitiveness of our graduates, academic and research staff must constantly modernize the educational process in compliance with the «State Standard of Higher Education», according to which the quality of medical training in Ukraine must comply with European canons and the Law of Ukraine «On Higher Education». Higher education medical applicants must fully master modern methods of diagnosis and treatment of human diseases at different structural and functional levels of the body [1, 2]. However, there is a forced correction of forms of education in educational institutions in modern conditions, which has negative consequences, especially for motivating students to learn and their psychological state in general [3, 4]. This is primarily due to the declared pandemic of coronavirus infection in 2019 and the beginning of February 24, 2022, Russia's undeclared war of aggression against Ukraine.

The aim of the work was to highlight the critical issues of teaching pathomorphology and features of the organization of the educational process in wartime.

Main part. Pathomorphology plays an important role in the diagnostic process and helps the future physician to understand the symptomatic and syndromic aspects of most diseases and forms a clear and systematic view of the nosological nature of pathology in the study at

organ, tissue and cellular levels. After studying this compulsory educational component, students should develop an appropriate level of clinical thinking for effective development of clinical disciplines in the later stages of learning and, on the other hand, summarize theoretical data of biochemical, morphological, genetic, pathophysiological studies [5, 6].

Due to the emergence of a pandemic of coronavirus disease caused by the SARS-COV-2 virus, the educational process at the Department of Pathological Anatomy with a sectional course was distance learning, which later became mixed. During this period, the first wave of declining students' motivation to actively and persistently obtain new information was noticeable [3, 7]. Therefore, one of the priority areas of work with students during distance learning is their motivation, which requires high organizational skills of academic and research staff with proper coordination of learning with an individualized approach to each student to ensure interest in the subject [8]. Teachers should consider both psychological and technical and material issues that arise in both academic and research staff. Therefore, in terms of distance learning, each academic and research staff of the department is provided with modern tools for conducting practical classes and lectures online on the platform ZOOM, Google Classroom and others. Every graduate can receive complete information from the discipline «Pathomorphology» for productive self-training. Full access to educational materials and presentations is available on the website of the Department of Pathological Anatomy with

a sectional course and in the university repository. They include a collection of test tasks and an atlas of micropreparations, other educational and teaching publications, scientific papers, etc. Applicants also have the opportunity to use information materials on the page of the department, presented by syllabuses, which contain thematic plans of lectures and practical classes, a list of topics submitted for self-study, a list of recommended reading, and other supporting materials that allow students to organize their learning process remotely fully. Despite the created conditions for learning, there were still difficulties with the maximum absolute turnout of students in online classes and with an objective assessment of students' knowledge in distance education.

With the introduction of martial law in the country, distance education has undergone radical changes due to the psychological state of the population, in particular, students, their motivation, uncertainty about the future, and limited access to educational resources [9]. Against the background of a long pandemic, the hostilities that suddenly began in our country led to an intense psycho-emotional shock, which had a wave-like course – from emotional arousal to complete depression and exhaustion with the development of post-traumatic stress disorder. It should be noted that all these events quickly diverted the population's attention from most social and domestic problems. As a result, the motivation to study and work has decreased significantly among students and research and teaching staff. To mobilize all the forces of the body and bring the psychological state in conditions in which a person can teach, learn, and absorb new information, a temporary two-week «vacation» was created. After «vacation», they continued in distance form with a differentiated approach of teachers to assessment and an understanding of the inability of individual students to participate in the educational process.

According to psychologists, the human body, which throughout life can maintain a stable state under the influence of external stimuli, under threat of loss of housing, loved ones, and life-threatening, may develop

chronic stress, which completely depletes the body and disrupts adaptation [10]. Therefore, in wartime, we must take into account the lack of material resources, technical support and access to Internet resources, which makes it impossible to learn online, but also the psychological state of applicants and research and teaching staff [9, 11].

Thus, in current conditions, teacher and student interaction are significant given the maintenance and preservation of their psychological state. At the beginning and the end of the lesson, the researcher must conduct educational work with higher education students, including the patriotic upbringing of young people and optimism about the future of each individual and our country as a whole. And the best thing anyone can do is keep up the excellent work because these are the things that can help you get out of a «psycho-emotional coma» and support the educational process.

The teacher should remind that the medical profession is crucial in any socio-political and economic situation in the country. And the main task of every graduate of medical education is to fully master the theoretical knowledge and practical skills, learn to diagnose, prevent and treat human diseases, which will allow become a doctor in the future and competitive specialists in the European labor market. At present, this should be one of the main arguments that help increase students' motivation in today's conditions. However, the combination of many negative factors has adverse consequences on students' full mastery of medical science. And this, in turn, motivates further searches for teaching methods and mastering the basics of psychological pedagogy by teachers of higher medical education.

Conclusions. It is necessary to constantly search for the latest teaching methods to ensure a whole educational process in today's challenges. Also, in addition to the continuous mastery of skills in modern technologies, which are constantly updated, it is essential to improve knowledge of psychological pedagogy, which is invaluable in wartime.

References

1. Babenko VI, Sovgyrya SM, Vynnyk NI, Nikolenko DY, Fylenko BM, Royko NV. Navchalno-metodychne ta materialno-tekhnichne zabezpechennya osvithnoho protsesu pry vyvchenni patomorfologiyi. Materialy XVIII Vseukr. nauk.-prakt. konf. v onlayn-rezhymy za dopomogoyu systemy microsoft teams Aktualni pytannya vyshchoyi medychnoyi (farmatsevtichnoyi) osvity: vyklyky sogo dennyya ta perspektyvy yikh vyryshennyya; 2021 Trav. 20–21; Ternopil. Ternopil: TDMU; 2021. s. 44–48. [in Ukrainian].
2. Romanyuk AM, Gyryavenko NI, Lyndin MS, Moskalenko RA, Sikora VV, Karpenko LI, et al. PathApp – mobilnyy dodatok dlya vyvchennyya patomorfologiyi. Materialy IV vseukrayinskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoy uchashtyu Teoriya ta praktyka suchasnoyi morfologiyi; 2020 Lyst. 4–6; Dnipro. Dnipro: Dnipropetrovska medychna akademiya MOZ Ukrayiny; 2020. s. 96–97. [in Ukrainian].
3. Fylenko BM, Royko NV, Starchenko II, Proskurnya SA, Prylutskyi OK. Porivnyalnyy analiz uspishnosti studentiv pid chas dystantsiynogo navchannyya i tradytsiynoyi formy osvity. Aktualni problemy suchasnoyi medytsyny: Visnyk Ukrayinskoyi medychnoyi stomatologichnoyi akademiyyi. 2020;3(71):245–248. [in Ukrainian].
4. Royko NV, Fylenko BM, Proskurnya SA, Sovgyrya SM. Riven motyvatsiyi ta stavlennyya studentiv do vyvchennyya patomorfologiyi. Svit medytsyny ta biologiyi. 2017;4(62):212–215. [in Ukrainian].
5. Dong H. Prospect of Applications Research on Digital Pathology Teaching Resources. Abstracts of International Conference on Education, Psychology, and Management Science (ICEPMS); 2018; Shanghai. London: FRANCIS ACAD PRESS; 2018. p. 635–639. DOI: 10.25236/icepms.2018.1392018.

6. Shulyatnikova TV. Osoblyvosti audytornoyi ta pozaaudytornoyi roboty studentiv stomatologichnogo profilu pid chas vyvchennya patomorfologiyi v zaporizkomu derzhavnomu medychnomu universyteti. Medychna osvita. 2018;3:124–127. [in Ukrainian].
7. Yeroshenko GA, Shepitko VI, Yakushko OS, Lysachenko OD, Skotarenko TA, Vilkhova OV, et al. Dosvid vprovadzhennya dystantsiynoyi formy navchannya na kafedri gistologiyi, tsytologiyi ta embriologiyi. Vistnyk problem biologiyi i medytsyny. 2020;2(156):194–197. DOI: 10.29254/2077-4214-2020-2-156-194-197. [in Ukrainian].
8. Sydorenko AG, Lutsenko RV, Chechotina SYu, Lutsenko OA, Kapustnick Yu O. Formuvannya pozytyvnoyi motyvatsiyi do navchannya u здобувачів освіти під час dystantsiynogo navchannya. Zb. nauk. materialiv II mizhnar. nauk.-prakt. konf. Psykhologo-pedagogichni kordynaty rozvytku osobystosti; 2021 Cherv 3–4; Poltava; 2021. s. 195–198. [in Ukrainian].
9. Shopina MO, Yakunin YaYu. Navchannya v umovakh viyskovogo stanu. In: Absracts of the XIII International Scientific and Practical Conference Multidisciplinary academic research, innovation and results; 2022 Apr 5–8; Prague: International science group; 2022. p. 511–513. [in Ukrainian].
10. Omelyan SM, Chyzhma DM. Psykhologichni osoblyvosti stresostykh osobystosti v ekstremalnykh umovakh. Perspektyvy rozvytku suchasnoyi psykhologiyi. 2022;10:38–42. [in Ukrainian].
11. Kobets OV, Kuzmenko Yu V. Osobysti resursy yak chynnyky pidtrymannya psykhologichnogo blagopoluchchya v umovakh ekzysyentsiynykh zagroz. Visnyk Natsionalnogo universytetu oborony Ukrainy. 2022;2(66):43–48. DOI: 10.33099/2617-6858-22-66-2-43-49. [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПАТОМОРФОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Бабенко В.І., Старченко І.І., Филенко Б.М., Ройко Н.В., Ніколенко Д.Є.

Резюме. Медична освіта є одним із найважливіших освітніх сегментів в Україні та в усьому світі. Для підвищення конкурентоспроможності наших випускників науково-педагогічні працівники повинні постійно модернізувати навчальний процес в сучасних умовах пандемії коронавірусної інфекції та неоголошеної загарбницької війни росії проти України. Метою роботи було висвітлити ключові питання викладання патоморфології та особливості організації навчального процесу в умовах воєнного часу.

Патоморфологія посідає важливе місце в діагностичному процесі і допомагає майбутньому лікарю розуміти симптомо-синдромологічні аспекти більшості хвороб та формує чітке і системне уявлення нозологічної сутності патології при дослідженні на органному, тканинному та клітинному рівнях. У зв'язку з виникненням пандемії коронавірусної хвороби навчальний процес перейшов у дистанційну форму, а згодом – в змішану. Саме в цей період була помітна перша хвиля зниження рівня мотивації студентів до активного та наполегливого здобування нової інформації. Тому, одним з пріоритетних напрямків роботи зі здобувачами освіти під час дистанційних занять є їх мотивація, що потребує високих організаційських здібностей від науково-педагогічного працівника з правильною координацією навчання з індивідуалізованим підходом до кожного студента для забезпечення зацікавленості предметом. Кожен здобувач вищої освіти має можливість отримати повний обсяг інформації з дисципліни «Патоморфологія» на веб-сторінці кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та в репозитарії університету для продуктивної самопідготовки. На тлі тривалої пандемії військові дії, що раптово розпочалися на території нашої країни, призвели до досить глибокого психо-емоційного потрясіння, що мало хвилеподібний перебіг з розвитком посттравматичного синдрому. Як наслідок, мотивація до навчання та праці значно знизилася у здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Тому, в умовах воєнного часу ми повинні брати до уваги не лише матеріальні ресурси, технічного забезпечення та доступ до інтернет-ресурсів, а й психологічний стан здобувачів та науково-педагогічних працівників.

В умовах викликів сьогодення необхідно проводити постійний пошук новітніх методів викладання з метою забезпечення повноцінного навчального процесу. Також, крім безперервного оволодіння навиками користування сучасними технологіями, які постійно оновлюються, важливим є удосконалення знань психологічної педагогіки, що має неоціненне значення в умовах воєнного часу.

Ключові слова: воєнний стан, навчальний процес, дистанційне навчання, психологічна педагогіка.

CHALLENGES OF TEACHING PATHOMORPHOLOGY IN WARTIME

Babenko V.I., Starchenko I.I., Fylenko B.M., Royko N.V., Nikolenko D. Ye.

Abstract. Medical education is one of the most important educational segments in Ukraine and worldwide. To increase the competitiveness of our students, the faculty members must constantly modernize the educational process in the current conditions of the pandemic of coronavirus infection and the undeclared war of aggression of Russia against Ukraine. The aim of the work was to highlight the key issues of teaching pathomorphology and features of the organization of the educational process in wartime.

Pathomorphology plays an important role in the diagnostic process and helps the future physician to understand the symptomatic and syndromic aspects of most diseases and forms a clear and systematic view of the nosological nature of pathology in the study at the organ, tissue and cellular levels. Under the coronavirus pandemic, the educational process was transformed into a distance form, and later into a mixed one. It was during this period that the first wave of declining students' motivation to actively and persistently obtain new information was noticeable. Therefore, one of the priority areas of work with students during distance learning is their motivation, which requires high organizational skills of the faculty staff members with proper coordination of learning with an individualized approach to each student to ensure interest in the subject. Each graduate has the opportunity to receive full information on the subject «Pathomorphology»

on the website of the Department of Pathological Anatomy with the autopsy course and in the repository of the university for productive self-training. Against the background of a long pandemic, the hostilities that suddenly began in our country led to a very deep psycho-emotional shock, which had a wave-like course with the development of post-traumatic stress disorder. Consequently, the motivation to study and work has significantly decreased among students and faculty members. Therefore, in wartime, we must take into account not only material resources, technical support and access to Internet resources, but also the psychological state of students and faculty staff.

In the current challenging times, it is necessary to constantly search for the advanced teaching methods in order to ensure a full-fledged educational process. Also, in addition to the continuous mastery of skills in the use of the state-of-the-art technologies, which are being constantly updated, it is important to improve knowledge of psychological pedagogy, which is crucial in wartime.

Key words: wartime, educational process, distance learning, psychological pedagogy.

ORCID and contributionship:

Babenko V.I.: 0000–0003–2802–7048 ^{AD}

Starchenko I.I.: 0000–0002–6666–1448 ^{AF}

Fylenko B.M.: 0000–0002–8659–2267 ^{AD}

Royko N.V.: 0000–0001–7478–0773 ^{DE}

Nikolenko D. Ye.: 0000–0003–3079–5644 ^B

Conflict of interest:

The Authors declare no conflict of interest.

Corresponding author

Fylenko Borys Mykolayovych

Poltava State Medical University

Ukraine, 36011, Poltava, 23 Shevchenko str.

Tel.: 0996208870

E-mail: borysfylenko@gmail.com

A – Work concept and design, B – Data collection and analysis, C – Responsibility for statistical analysis, D – Writing the article, E – Critical review, F – Final approval of the article

Received 26.02.2022

Accepted 05.05.2022

DOI 10.29254/2077-4214-2022-2-1-164-293-300

УДК 378.147:616-092

Бабенко В.І., Старченко І.І., Филенко Б.М., Ройко Н.В., Ніколенко Д.Є.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПАТОМОРФОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Полтавський державний медичний університет (м. Полтава, Україна)

borysfylenko@gmail.com

В сучасних умовах воєнного стану в Україні вимушено відбувається корекція форм навчання у закладах освіти, що має негативні наслідки, особливо для мотивації навчання здобувачів освіти та їх психологічного стану загалом. В період пандемії COVID-19 була помітна перша хвиля зниження рівня мотивації студентів до активного та наполегливого здобування нової інформації. Тому, одним з пріоритетних напрямків роботи зі здобувачами освіти під час дистанційних занять є їх мотивація, що потребує високих організаційських здібностей від науково-педагогічного працівника з правильною координацією навчання з індивідуалізованим підходом до кожного студента для забезпечення зацікавленості предметом. Для організації навчального процесу кожен здобувач вищої освіти має можливість отримати повний обсяг інформації з дисципліни «Патоморфологія» на веб-сторінці кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та в репозитарії університету. Із введенням воєнного стану в країні дистанційна освіта зазнала кардинальних змін, що пов'язано з психологічним станом населення, зокрема, здобувачів освіти, їх мотивацією, невизначеності майбутнього та обмеженим доступом до навчальних ресурсів. Військові дії призвели до досить глибокого психо-емоційного потрясіння, що мало хвилеподібний перебіг – від емоційного збудження до повного пригнічення і виснаження з розвитком посттравматичного синдрому. І, як наслідок, мотивація до навчання та праці значно знизилася вже не тільки у здобувачів освіти, а й у науково-педагогічних працівників. Тому, в умовах воєнного часу повинні братися до уваги не лише відсутність матеріальних ресурсів, технічного забезпечення та

доступу до інтернет-ресурсів, а й психологічний стан здобувачів та науково-педагогічних працівників. Поєднання впливу значної кількості негативних факторів має несприятливі наслідки для повноцінного опанування медичної науки здобувачем освіти, що спонукає до пошуків нових методів навчання та оволодіння викладачами основ психологічної педагогіки.

Ключові слова: *воєнний стан, навчальний процес, дистанційне навчання, психологічна педагогіка.*

Вступ. Медична освіта є одним із найважливіших освітніх сегментів в Україні та в усьому світі. Навчання у вищій медичній школі включає безліч новітніх вимог як до навчально-наукових працівників закладу вищої освіти, так і до здобувачів освіти. Для підвищення конкурентоспроможності наших випускників науково-педагогічні працівники повинні постійно модернізувати навчальний процес з дотриманням «Державного стандарту вищої освіти», відповідно до якого, якість підготовки лікарів в Україні має відповідати європейським канонам і Закону України «Про вищу освіту». Здобувач вищої медичної освіти повинен в повному обсязі оволодіти сучасними методиками діагностики та лікування захворювань людини на різних структурно-функціональних рівнях організму [1, 2]. Проте, в сучасних умовах вимушено відбувається корекція форм навчання у закладах освіти, що має негативні наслідки, особливо для мотивації навчання здобувачів освіти та їх психологічного стану загалом [3, 4]. Це пов'язано, насамперед, з оголошеною у 2019 році пандемії коронавірусної інфекції та початком 24 лютого 2022 року неоголошеної загарбницької війни росії проти України.

Метою роботи було висвітлити ключові питання викладання патоморфології та особливості організації навчального процесу в умовах воєнного часу.

Основна частина. Патоморфологія посідає важливе місце в діагностичному процесі і допомагає майбутньому лікарю розуміти симптомо-синдромологічні аспекти більшості хвороб та формує чітке і системне уявлення нозологічної сутності патології при дослідженні на органному, тканинному та клітинному рівнях. Після вивчення даної обов'язкової освітньої компоненти у студентів повинен сформуватися відповідний рівень клінічного мислення для ефективного освоєння клінічних дисциплін на подальших етапах навчання та, з іншого боку, узагальнити теоретичні дані біохімічних, морфологічних, генетичних, патофізіологічних досліджень [5, 6].

У зв'язку з виникненням пандемії коронавірусної хвороби спричиненої вірусом SARS-COV-2 основною особливістю навчального процесу на кафедрі патологічної анатомії з секційним курсом стала дистанційна форма навчання здобувачів освіти, яка згодом перейшла в змішану форму. Саме в цей період була помітна перша хвиля зниження рівня мотивації студентів до активного та наполегливого здобування нової інформації [3, 7]. Тому, одним з пріоритетних напрямків роботи зі здобувачами освіти під час дистанційних занять є їх мотивація, що потребує

високих організаторських здібностей від науково-педагогічного працівника з правильною координацією навчання з індивідуалізованим підходом до кожного студента для забезпечення зацікавленості предметом [8]. Викладачі повинні брати до уваги як психологічні аспекти, так і аспекти пов'язані із технічними та матеріальними проблемами, що виникають як у здобувачів, так і у науково-педагогічних працівників. Тому, в умовах дистанційного навчання кожен науково-педагогічний співробітник кафедри забезпечений сучасними засобами для проведення практичних занять та лекцій on-line на платформі ZOOM, Google Classroom й ін. Кожен здобувач вищої освіти має можливість отримати повний обсяг інформації з дисципліни «Патоморфологія» для продуктивної самопідготовки. На веб-сторінці кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та в репозитарії університету наявний повний доступ до навчальних матеріалів та презентацій. Вони включають в себе збірник тестових завдань та атлас мікропрепаратів, інші навчальні та навчально-методичні видання, наукові праці, тощо. Здобувачі освіти також мають змогу використовувати інформаційні матеріали на сторінці кафедри, що представлені силабусами, які містять тематичні плани лекцій та практичних занять, перелік тем винесених на самостійне опрацювання, список рекомендованої літератури, а також висвітлені інші допоміжні матеріали, що дають змогу студентам повноцінно організувати свій навчальний процес дистанційно. Незважаючи на створені умови для навчання, все рівно залишалися складнощі з максимальною абсолютною явкою студентів на on-line заняття та з об'єктивним оцінюванням знань студентів в умовах дистанційної освіти.

Із введенням військового стану в країні дистанційна освіта зазнала кардинальних змін, що пов'язано з психологічним станом населення, зокрема, здобувачів освіти, їх мотивацією, невизначеності майбутнього та обмеженим доступом до навчальних ресурсів [9]. На тлі тривалої пандемії військові дії, що раптово розпочалися на території нашої країни, призвели до досить глибокого психо-емоційного потрясіння, що мало хвилеподібний перебіг – від емоційного збудження до повного пригнічення і виснаження з розвитком посттравматичного синдрому. Потрібно зазначити, що всі ці події доволі швидко відвернули увагу населення від більшості соціальних та побутових проблем. І, як наслідок, мотивація до навчання та праці значно знизилася вже не тільки у здобувачів освіти, а й у науково-педагогічних працівників. Для мобілізації всіх сил організму та приведення

психологічного стану в умови, за яких людина здатна до викладання, навчання та засвоєння нової інформації, були створені тимчасові двотижневі «канікули». Після їх закінчення навчання продовжилось в дистанційній формі з диференційованим підходом викладачів до оцінювання та з розумінням до неможливості окремих студентів залучитися до освітнього процесу.

З погляду психологів організм людини, який впродовж життя здатний підтримувати стабільний стан під дією зовнішніх подразників, в умовах загрози втрати житла, близьких людей та загрози власному життю, може піддаватися розвитку хронічного стресу, що повністю виснажує організм та зриває механізм адаптації [10]. Тому, в умовах воєнного часу ми повинні брати до уваги не лише відсутність матеріальних ресурсів, технічного забезпечення та доступу до інтернет-ресурсів, що повністю унеможливує процес навчання в on-line форматі, а й психологічний стан здобувачів та науково-педагогічних працівників [9, 11].

Таким чином, в сучасних умовах взаємодія викладача та студента приймає досить важливий характер з огляду на підтримання та збереження їх психологічного стану. Науково-педагогічному працівнику необхідно проводити на початку та в кінці заняття виховну роботу зі здобувачами вищої освіти, що включає в себе патріотичне виховання молоді та оптимістичний настрій щодо майбутнього як кожної особистості, так і нашої країни в цілому. І найкраще, що кожна людина може зробити – це продовжувати

виконувати свої обов'язки, адже саме ці речі можуть посприяти виходу із «психо-емоціональної коми» та підтримувати освітній процес.

Викладач повинен нагадувати, що професія лікаря є надважлива при будь-якому соціально-політичному та економічному стані країни. І основна задача кожного здобувача вищої медичної освіти повною мірою опанувати теоретичні знання і практичні навички, навчитися кваліфіковано діагностувати, попереджати та лікувати хвороби людей, що дасть змогу стати лікарем в майбутньому та конкурентоспроможним фахівцем на європейському ринку праці. На разі це і повинно бути одним із тих основних аргументів, що сприяють підвищенню мотивації здобувачів освіти в умовах сьогодення.

Проте, поєднання впливу значної кількості негативних факторів має несприятливі наслідки для повноцінного опанування медичної науки здобувачем освіти. А це, в свою чергу, мотивує до подальших пошуків методів навчання та оволодіння викладачами закладів вищої медичної освіти основ психологічної педагогіки.

Висновки. В умовах викликів сьогодення необхідно проводити постійний пошук новітніх методів викладання з метою забезпечення повноцінного навчального процесу. Також, крім безперервного оволодіння навичками користування сучасними технологіями, які постійно оновлюються, важливим є удосконалення знань психологічної педагогіки, що має неоціненне значення в умовах воєнного часу.

Література

1. Babenko VI, Sovgyrya SM, Vynnyk NI, Nikolenko DY, Fylenko BM, Royko NV. Navchalno-metodychne ta materialno-tekhnicne zabezpechennya osvithnoho protsesu pry vyvchenni patomorfologiyi. Materialy XVIII Vseukr. nauk.-prakt. konf. v onlayn-rezhymy za dopomogoyu systemy microsoft teams Aktualni pytannya vyshchoyi medychnoyi (farmatsevtichnoyi) osvity: vykyky sogo dennya ta perspektyvy yikh vyryshennya; 2021 Trav. 20–21; Ternopil. Ternopil: TDMU; 2021. s. 44–48. [in Ukrainian].
2. Romanyuk AM, Gyryavenko NI, Lyndin MS, Moskalenko RA, Sikora VV, Karpenko LI, et al. PathApp – mobilnyy dodatok dlya vyvchennya patomorfologiyi. Materialy IV vseukrayinskoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi z mizhnarodnoyu uchastyu Teoriya ta praktyka suchasnoyi morfologiyi; 2020 Lyst. 4–6; Dnipro. Dnipro: Dnipropetrovska medychna akademiya MOZ Ukrayiny; 2020. s. 96–97. [in Ukrainian].
3. Fylenko BM, Royko NV, Starchenko II, Proskurnya SA, Prylutskyi OK. Porivnyalnyy analiz uspishnosti studentiv pid chas dystantsiynogo navchannya i tradytsiynoyi formy osvity. Aktualni problemy suchasnoyi medytsyny: Visnyk Ukrayinskoyi medychnoyi stomatologichnoyi akademiyi. 2020;3(71):245–248. [in Ukrainian].
4. Royko NV, Fylenko BM, Proskurnya SA, Sovgyrya SM. Riven motyvatsiyi ta stavlennya studentiv do vyvchennya patomorfologiyi. Svit medytsyny ta biologiyi. 2017;4(62):212–215. [in Ukrainian].
5. Dong H. Prospect of Applications Research on Digital Pathology Teaching Resources. Abstracts of International Conference on Education, Psychology, and Management Science (ICEPMS); 2018; Shanghai. London: FRANCIS ACAD PRESS; 2018. p. 635–639. DOI: 10.25236/icepms.2018.1392018.
6. Shulyatnikova TV. Osoblyvosti audytornoyi ta pozaaudytornoyi roboty studentiv stomatologichnogo profilyu pid chas vyvchennya patomorfologiyi v zaporizkomu derzhavnomu medychnomu universyteti. Medychna osvita. 2018;3:124–127. [in Ukrainian].
7. Yeroshenko GA, Shepitko VI, Yakushko OS, Lysachenko OD, Skotarenko TA, Vilkhova OV, et al. Dosvid vprovadzhennya dystantsiynoyi formy navchannya na kafedri gistologiyi, tsytologiyi ta embriologiyi. Vistnyk problem biologiyi i medytsyny. 2020;2(156):194–197. DOI: 10.29254/2077–4214–2020–2–156–194–197. [in Ukrainian].
8. Sydorenko AG, Lutsenko RV, Chechotina SYu, Lutsenko OA, Kapustnick Yu O. Formuvannya pozytyvnoyi motyvatsiyi do navchannya u zdobuvachiv osvity pid chas dystantsiynogo navchannya. Zb. nauk. materialiv II mizhnar. nauk.-prakt. konf. Psykhologo-pedagogichni kordynaty rozvytku osobystosti; 2021 Cherv. 3–4; Poltava; 2021. s. 195–198. [in Ukrainian].
9. Shopina MO, Yakunin YaYu. Navchannya v umovakh viyskovogo stanu. In: Absrtacts of the XIII International Scientific and Practical Conference Multidisciplinary academic research, innovation and results; 2022 Apr 5–8; Prague: International science group; 2022. p. 511–513. [in Ukrainian].
10. Omelyan SM, Chyzhma DM. Psykhologichni osoblyvosti stresostiykosti osobystosti v ekstremalnykh umovakh. Perspektyvy rozvytku suchasnoyi psykhologiyi. 2022;10:38–42. [in Ukrainian].

11. Kobets OV, Kuzmenko Yu V. Osobysti resursy yak chynnyky pidtrymannya psykhologichnogo blagopoluchchya v umovakh ekzysyentsiynykh zagroz. Visnyk Natsionalnogo universytetu oborony Ukrainy. 2022;2(66):43–48. DOI: 10.33099/2617–6858–22–66–2–43–49. [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПАТОМОРФОЛОГІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Бабенко В.І., Старченко І.І., Филенко Б.М., Ройко Н.В., Ніколенко Д.Є.

Резюме. Медична освіта є одним із найважливіших освітніх сегментів в Україні та в усьому світі. Для підвищення конкурентоспроможності наших випускників науково-педагогічні працівники повинні постійно модернізувати навчальний процес в сучасних умовах пандемії коронавірусної інфекції та неоголошеної загарбницької війни росії проти України. Метою роботи було висвітлити ключові питання викладання патоморфології та особливості організації навчального процесу в умовах воєнного часу.

Патоморфологія посідає важливе місце в діагностичному процесі і допомагає майбутньому лікарю розуміти симптомо-синдромологічні аспекти більшості хвороб та формує чітке і системне уявлення нозологічної сутності патології при дослідженні на органному, тканинному та клітинному рівнях. У зв'язку з виникненням пандемії коронавірусної хвороби навчальний процес перейшов у дистанційну форму, а згодом – в змішану. Саме в цей період була помітна перша хвиля зниження рівня мотивації студентів до активного та наполегливого здобування нової інформації. Тому, одним з пріоритетних напрямків роботи зі здобувачами освіти під час дистанційних занять є їх мотивація, що потребує високих організаційських здібностей від науково-педагогічного працівника з правильною координацією навчання з індивідуалізованим підходом до кожного студента для забезпечення зацікавленості предметом. Кожен здобувач вищої освіти має можливість отримати повний обсяг інформації з дисципліни «Патоморфологія» на веб-сторінці кафедри патологічної анатомії з секційним курсом та в репозитарії університету для продуктивної самопідготовки. На тлі тривалої пандемії військові дії, що раптово розпочалися на території нашої країни, призвели до досить глибокого психо-емоційного потрясіння, що мало хвилеподібний перебіг з розвитком посттравматичного синдрому. Як наслідок, мотивація до навчання та праці значно знизилася у здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників. Тому, в умовах воєнного часу ми повинні брати до уваги не лише матеріальні ресурси, технічного забезпечення та доступ до інтернет-ресурсів, а й психологічний стан здобувачів та науково-педагогічних працівників.

В умовах викликів сьогодення необхідно проводити постійний пошук новітніх методів викладання з метою забезпечення повноцінного навчального процесу. Також, крім безперервного оволодіння навиками користування сучасними технологіями, які постійно оновлюються, важливим є удосконалення знань психологічної педагогіки, що має неоціненне значення в умовах воєнного часу.

Ключові слова: воєнний стан, навчальний процес, дистанційне навчання, психологічна педагогіка.

CHALLENGES OF TEACHING PATHOMORPHOLOGY IN WARTIME

Babenko V.I., Starchenko I.I., Fylenko B.M., Royko N.V., Nikolenko D. Ye.

Abstract. Medical education is one of the most important educational segments in Ukraine and worldwide. To increase the competitiveness of our students, the faculty members must constantly modernize the educational process in the current conditions of the pandemic of coronavirus infection and the undeclared war of aggression of Russia against Ukraine. The aim of the work was to highlight the key issues of teaching pathomorphology and features of the organization of the educational process in wartime.

Pathomorphology plays an important role in the diagnostic process and helps the future physician to understand the symptomatic and syndromic aspects of most diseases and forms a clear and systematic view of the nosological nature of pathology in the study at the organ, tissue and cellular levels. Under the coronavirus pandemic, the educational process was transformed into a distance form, and later into a mixed one. It was during this period that the first wave of declining students' motivation to actively and persistently obtain new information was noticeable. Therefore, one of the priority areas of work with students during distance learning is their motivation, which requires high organizational skills of the faculty staff members with proper coordination of learning with an individualized approach to each student to ensure interest in the subject. Each graduate has the opportunity to receive full information on the subject «Pathomorphology» on the website of the Department of Pathological Anatomy with the autopsy course and in the repository of the university for productive self-training. Against the background of a long pandemic, the hostilities that suddenly began in our country led to a very deep psycho-emotional shock, which had a wave-like course with the development of post-traumatic stress disorder. Consequently, the motivation to study and work has significantly decreased among students and faculty members. Therefore, in wartime, we must take into account not only material resources, technical support and access to Internet resources, but also the psychological state of students and faculty staff.

In the current challenging times, it is necessary to constantly search for the advanced teaching methods in order to ensure a full-fledge educational process. Also, in addition to the continuous mastery of skills in the use of the state-of-the-art technologies, which are being constantly updated, it is important to improve knowledge of psychological pedagogy, which is crucial in wartime.

Key words: wartime, educational process, distance learning, psychological pedagogy.

ORCID кожного автора та їх внесок до статті:

Babenko V.I.: 0000–0003–2802–7048 ^{AD}

Starchenko I.I.: 0000–0002–6666–1448 ^{AF}

Fylenko B.M.: 0000–0002–8659–2267 ^{AD}

Royko N.V.: 0000–0001–7478–0773 ^{DE}

Nikolenko D. Ye.: 0000–0003–3079–5644 ^B

Конфлікт інтересів:

Автори підтверджують, що в даній статті відсутній конфлікт інтересів.

Адреса для кореспонденції

Филенко Борис Миколайович

Полтавський державний медичний університет

Адреса: Україна, 36011, м. Полтава, вул. Шевченко 23

Тел.: 0996208870

E-mail: borysfylenko@gmail.com

A – концепція роботи та дизайн, **B** – збір та аналіз даних, **C** – відповідальність за статичний аналіз, **D** – написання статті, **E** – критичний огляд, **F** – остаточне затвердження статті.

Стаття надійшла 26.02.2022 року
Стаття прийнята до друку 05.05.2022 року